

EMPATIA CA MIJLOC DE EDUCAȚIE MUZICAL-SPIRITUALĂ

MORARI Marina
BĂLȚI, MOLDOVA

EMPATHY AS A MEANS OF MUSICAL-SPIRITUAL EDUCATION

Empathy implies an intuitive-reciprocal understanding of the musical phenomenon in the teacher – pupil communication. The teacher can decipher the pupils' way of spiritual reference by empathising behaviour and all this contributes to the understanding of the pupil's current and expected psychology.

Inițierea și instruirea teoretică în taina muzicii, oricât de bine s-ar realiza, nu pot substitui contemplarea propriu-zisă a creațiilor muzicale. Educația muzicală se realizează prin contactul nemijlocit cu opera de artă, asigurându-se condițiile necesare pentru receptarea mesajului sonor-artistic. În acest fel, se stabilește o comuniune psihică dintre receptor și opera de artă, dintre structurile conștiente și inconștiente ale personalității elevului și conținutul mesajului artistic muzical. Scopul fundamental al acestui „dialog” este acela de îmbogățire a experienței receptorului și de sensibilizare a acestuia prin declanșarea emoției și a trăirii. Obiectivele educației muzicale sunt multiple, toate însă converg spre o finalitate integratoare: „de a ne face apti să trăim în fața operei de artă o autentică emoție estetică, să resimțim bucuria, satisfacția plenară, în lipsa căreia restul nu e decât vorbărie goală, pedanterie sofisticată a unui orb despre pictură sau a unui surd despre muzică” [I.Nicola, 1996].

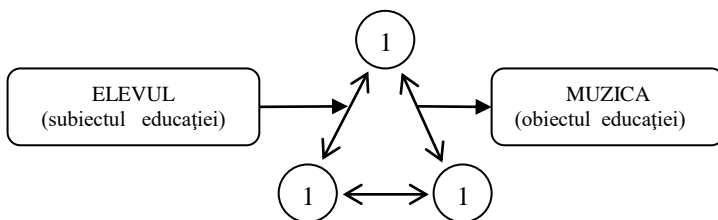
Emoția trebuie să devină *trezire spirituală* – ființare în „orizontul misterului și al revelației”, cum ar spune L.Blaga, *stare-de-a-fi-în-lume a omului*. C.Coza caracterizează muzica ca având „limbajul cel mai nuanțat al omului cu subtile trăiri sufletești și reacțiile sale, de la stările lirico-psihologice profunde, delicate, până la izbucnirile cele mai vehemente, până la cutezanța de gândire și de acțiune” [C.Coza, 1996]. Prin urmare, muzica *exprimă* și, totodată, *determină* cea mai vastă gamă a trăirii umane. Nu pot fi educate capacitățile de a medita despre muzică fără a o audia; nu poate fi emisă o

apreciere valorică unei creații fără activitatea de receptare a ei; nu putem percepe frumosul în opera de artă fără altoirea sensibilității, capacității de a trăi emoțional mesajul sonor. Teza este confirmată și de concepția disciplinei școlare *Educația muzicală*: „Atât prin specificul și conținutul său, cât și prin posibilitățile sale formative, muzica, de rând cu alte arte, trebuie să solicite nu numai fondul intelectual al elevului ci, mai ales, cel afectiv ...” [Curriculum școlar. Educație muzicală, 2000]. Astfel, totalitatea facultăților intelectuale, psihice și morale – spiritualitatea elevului, se formează/ manifestă în cadrul educației muzicale. Trăirea muzicii poate deveni trăire spirituală.

Orice operă de artă sugerează un mesaj ce se transmite printr-un limbaj propriu. Este semnificativă în acest sens remarcă lui V.Iastrebțev : ”... pictura sugerează nemijlocit imaginea și gândul, prin care urmează a fi creată în imaginație trăirea. Cuvântul poeziei sugerează gândul prin care se creează imaginea și trăirea emoțională, iar muzica provoacă trăirea emoțională care generează gândul, imaginația și, uneori, imaginea” [V.Iastrebțev, 1917]]. În aceeași manieră, I.Rijkin consideră emotivitatea fenomenul dominant în receptarea creației artistice. Caracteristic pentru acest mesaj este faptul că procesul receptării lui ce răsfrânge asupra laturilor și zonelor personalității umane: intelectuală, afectivă, morală etc. [I.Rijkin, 1962].

Or, temelia educației muzicale rezidă tocmai în procesul de comunicare a subiectului receptor cu opera muzicală. În cadrul actului muzical se realizează perceperea imaginii muzicale, analiza limbajului muzical, descoperirea legilor artei. Această trinitate condiționează o atmosferă emoțională deosebită de comunicare cu arta muzicală:

Imaginea muzicală

Limbajul muzical Legile artei

Finalitatea pedagogică a comunicării artistice este dată nu numai de *valoarea estetică a muzicii* ci și de *participarea* creatoare a subiectului în această comunicare. Este evident că trăsăturile de personalitate ale profesorilor acompaniază actul pedagogic. Precizarea pe care o aducem privește considerarea unei conduite empatice a profesorului întru reușita actului muzical (de audiție, interpretare, creație). Comportamentul empatic,

ce se constituie „ca o condiție fără de care nu se poate desfășura optim activitatea didactică” [S.Marcus, T.David, A.Predescu, 1987].

Empatia stă la baza identificării și a înțelegerii psihologice a celorlalți [Larousse, 1998]. În esență, stilul empatic se caracterizează prin „capacitatea de transpunere în cadrul intern de referință al altora, folosind ca mijloc de înțelegere și dezimplicare a trăirilor și atitudinilor celui alt, propria sa experiență afectivă” [M.Stroe, 1999].

Stilul empatic poate deveni o constantă în conduita profesorului, care rezultă din totalitatea reacțiilor empaticice față de elev / elevi. Dublată de o anumită contagiune emoțional-artistică, empatia implică comunicării profesor-elev o înțelegere intuitiv-reciprocă a fenomenului muzical. În concepția lui Eugene A.Weinstein [Apud.], empatia profesorului cere o apreciere a modului de a defini situația/fenomenul studiat de către elev. În contextul educației muzicale, în rol de parametri relevanți care precizează empatia pot fi considerați: sensibilitatea la muzică, receptivitatea la cuvântul spus despre artă, semnificația culturală a gesturilor, expresivitatea facială, inflexiunile vocii, comportamentul elevului în cadrul activităților muzicale etc. Astfel, profesorul empatic „ascultă” cuvintele (mimica, gesturile) în aceeași măsură în care ascultă emoțiile și dispozițiile elevilor [R.Gherghinescu, 1999].

Empatia nu se reduce la recunoașterea stărilor emoționale ale elevului. Finalitatea ei – câștigarea posibilităților de a formula anticipări, care este singura cale de a avea un control eficient și de lungă durată asupra unei relații [Idem]. Pe aceeași linie, N.Mitrofan [1988] remarcă faptul că profesorul trebuie să fie capabil să vadă structurile inter-perceptive și inter-afective dintre elevi nu numai din perspectiva proprie, ci și din perspectiva elevilor. Conduita empatică îi permite profesorului să formuleze obiectivele operaționale mai direcționat, să lanseze activitățile muzicale în cel mai potrivit moment, să re-creeze imaginar derularea scenariului lecției pe cale spirituală etc.

Profesorul poate empatiza elevului din mai multe motive: pentru a obține de la elev gradul de receptare / înțelegere a mesajului sonor-artistic, pentru a spori cunoștințele despre muzică, pentru a provoca interesul, pentru a putea acționa spiritual asupra elevului etc. Toate acestea contribuie la previziunea comportamentului elevilor în actul muzical.

În rezultatul procesului empatic are loc un act de cunoaștere și de apropiere profesor-elevi, are loc un proces invers de proiectare a propriei experiențe înspre un *model*, numit *proiecție atitudinal-afectivă* [S.Marcus, 1999]. Prin urmare, prin conduita empatică profesorul poate descifra și orienta modul de referire spirituală a elevilor față de muzică, aducând un plus de acuratețe evaluativă. Empatia poate deveni o sursă de competență a

profesorului de Educație muzicală prin condiția înțelegerii psihologice prezente și așteptate din partea elevului.

Bibliografie:

1. COZMA, C. *Meloeticul, eseu semiotic asupra valorilor morale ale creației artistice muzicale*, Iași, Junimea, 1996.
2. *CURRICULUM ȘCOLAR. EDUCAȚIA MUZICALĂ. CLASELE V-IX* / Ministerul Educației, E.Coroii, Croitoru S., Borș A., Gagim I., Chișinău, Cartier, 2000.
3. GAGIM, I. *Știința și arta educației muzicale*, Chișinău, Editura ARC, 1996.
4. GHERGHINESCU, R., *Rolul și locul empatiei în structura competenței didactice* În: *Competența didactică*, S. Marcus, București, Editura ALL Educațional, 1999.
5. LAROUSSE, *Dicționar de psihologie*, București, Univers Enciclopedic, 1998.
6. MARCUS, S., *Competența didactică*, București, Ed. ALL Educațional, 1999.
7. MARCUS, S., DAVID, T., PREDESCU, A., *Empatia și relația profesor-elev*, București, Editura Academiei, 1987.
8. MITROFAN, N., *Aptitudinea pedagogică*, București, Ed.Academiei, 1988.
9. NICOLA, I. *Tratat de pedagogie școlară*, București, Editura didactică și pedagogică, 1996.
10. РЫЖКИН, И. *Назначение музыки и ее возможности*, Москва, Педагогика, 1962.
11. ЯСТРЕБЦЕВ, В. *Мои воспоминание о Н.А.Римском-Корсакове*, Вып. I, Петербург, Музыка, 1917.